

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КОЗАК МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 342.25
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

М. О. КОЗАК
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
ХОДАКІВСЬКИЙ Євгеній Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **КОЗАК Микола Олександрович**
допущений до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2022 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання) _____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

« ____ » грудня 2022 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **КОЗАК Микола Олександрович** захистив
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за шкалою ECTS _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

КОЗАК М.О. Розвиток демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методологічні засади розвитку демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції.

У роботі висвітлено поняття, ознаки та природа принципів місцевого самоврядування, їх класифікація та характеристика; проведено аналіз функціонування принципів місцевого самоврядування, проведено дослідження міжнародних стандартів місцевого самоврядування та їх застосування в Україні; запропоновано розвиток конституційних принципів місцевого самоврядування в Україні та реалізація територіальними громадами демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: принципи місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування, міжнародні стандарти, територіальна громада, деконцентрація, децентралізація.

SUMMARY

KOZAK M. Development of democratic principles of local self-government in the conditions of European integration. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 – Public management and administration. – Polis National University, Zhytomyr, 2022.

The theoretical and methodological foundations of the development of democratic principles of local self-government in the conditions of European integration were investigated in the qualification work.

The work highlights the concepts, signs and nature of the principles of local self-government, their classification and characteristics; an analysis of the functioning of the principles of local self-government was carried out, a study of international standards of local self-government and their application in Ukraine was carried out; the development of constitutional principles of local self-government in Ukraine and the implementation by territorial communities of democratic principles of local self-government in the conditions of European integration are proposed.

Key words: principles of local self-government, local self-government bodies, international standards, territorial community, deconcentration, decentralization.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	7
1.1. Поняття, ознаки та природа принципів місцевого самоврядування	7
1.2. Класифікація і характеристика принципів місцевого самоврядування в Україні	11
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	14
2.1. Аналіз функціонування принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції	14
2.2. Дослідження міжнародних стандартів місцевого самоврядування та їх застосування в Україні	17
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	23
3.1. Розвиток конституційних принципів місцевого самоврядування в Україні	23
3.2. Реалізація територіальними громадами демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції	27
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність теми. Місцеве самоврядування є важливою частиною життя держави. Дослідження принципів місцевого самоврядування в Україні зумовлене тим, що недостатньо тільки їх проголосити, необхідно створити реальні механізми їх реалізації відповідно до міжнародних стандартів.

Зазначена проблематика актуалізується здійсненням реформи місцевого самоврядування, пропорційність інтересів держави з регіональними інтересами та інтересами територіальних громад, стимулюванням економічного зростання територій.

Дану проблематику розглядали багато учених. Її різні аспекти досліджували такі вчені, як: Ю. Ковбасюк, В. Могілевський, О. Нижник, О.Скрипнюк; аналіз зарубіжного досвіду здійснення аналогічних реформ та можливість його застосування в Україні розглядали В. Гладій, В. Грובה, Б. Данилишин, В. Пилипів, М. Лендшел, А. Чиркін; реформування місцевого самоврядування як інструмент політики євроінтеграції висвітлювали В. Гладій, В. Колюх, П. Шляхтун та ін.

Незважаючи на цінність проведених досліджень присвячених проблематиці принципів місцевого самоврядування, малодослідженими залишаються питання ефективності втілення вже існуючих принципів місцевого самоврядування та запозичення якісно нових основних засад інституту локальної демократії, що впливають з міжнародно-правових зобов'язань України.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних положень та формуванні практичних рекомендацій щодо реалізації основних принципів місцевого самоврядування в контексті реформ в Україні.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити поняття, ознаки та природу принципів місцевого самоврядування, їх становлення та розвиток;
- розглянути класифікацію та характеристику принципів місцевого самоврядування в Україні;
- дослідити сферу функціонування та нормативно-правове забезпечення принципів місцевого самоврядування;
- розкрити роль міжнародних стандартів у формуванні принципів місцевого самоврядування в Україні;
- розглянути напрями розвитку конституційних принципів місцевого самоврядування в умовах реформ в Україні;
- дослідити актуальні питання реалізації принципів місцевого самоврядування в інноваційній діяльності органів місцевого самоврядування.

Об'єкт дослідження – відносини, які виникають у процесі реалізації принципів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – реалізація основних принципів місцевого самоврядування в контексті реформ.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані теоретичні результати можуть бути використані в подальших дослідженнях з питань розвитку принципів місцевого самоврядування, при визначенні напрямів його реформування. Результати дослідження можуть використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів державного управління. Запропоновані науково-теоретичні основи дослідження проблеми та методологічні засади розробки відповідних управлінських рішень можуть бути використані в роботі органів державної влади, установ та організацій під час структурної перебудови в рамках адміністративного реформування.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (52 найменувань).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. **Поняття, ознаки та природа принципів місцевого самоврядування**

Потреби жителів населеного пункту не можуть бути краще помічені і задоволені центральною владою. Навпаки, місцеве самоврядування, що складається з місцевих жителів, може краще зрозуміти і вирішити місцеві проблеми. Тому що обрані члени місцевої громади можуть краще розуміти місцеві ресурси, проблеми та їх рішення.

Місьцеве самоврядування – це здійснення економічних, політичних і адміністративних повноважень з управління справами місцевого самоврядування всіх рівнів. Воно включає в себе механізми, процеси та інститути, за допомогою яких резиденти та групи формулюють свої інтереси, реалізують свої законні права, виконують свої зобов'язання та опосередковують свої розбіжності.

Принципи місцевого самоврядування – це первинні дані, що покладені в основу організації і функціонування місцевого самоврядування та які визначають його властивості, риси та ознаки.

Принципи місцевого самоврядування встановлені Конституцією України та Європейською хартією місцевого самоврядування, а їх деталізацію та конкретизацію здійснено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1, 5].

За ступенем узагальнення їх можна поділити на дві групи:

а) загальні принципи організації та здійснення публічної влади (всіх її форм) в Україні;

б) специфічні принципи місцевого самоврядування.

Основні засади організації та діяльності системи місцевого самоврядування в Україні визначені в Конституції та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 р. Також можуть містити принципи місцевого самоврядування такі джерела як статuti (хартії) місцевого самоврядування, прийняття яких є правом територіальних громад [4, 5].

В Конституції України вказані частина принципів хартії відповідно до національних особливостей. В Україні гарантується та визнається місцеве самоврядування, як основа організації публічної влади на місцях, «саме народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади, місцевого самоврядування» (4, статті 5. 7).

Стаття 4 закону про місцеве самоврядування фіксує такі основні принципи місцевого самоврядування як: народовладдя; законність; гласність; колегіальність; поєднання місцевих і державних інтересів; виборність; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності у межах повноважень, визначених законом; відповідальності органів та посадових осіб перед територіальними громадами; державної підтримки та гарантій місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [4].

Принципи можна поділити умовно на дві групи:

- 1) універсальні - принципи організації та здійснення форм публічної влади в Україні;
- 2) спеціальні - принципи місцевого самоврядування як специфічної форми публічної влади.

Конституція України і закон «Про місцеве самоврядування в Україні» до числа найбільш важливих універсальних принципів відносяться: прозорість, колегіальність, поєднання місцевих і національних інтересів; правомочність, визнання самостійності місцевого самоврядування; правова, організаційна, матеріальна та фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. територіальні органи та їх органи в межах повноважень, встановлених законом; відповідальність органів та посадових осіб перед територіальними органами влади, державна підтримка та гарантії органів місцевого самоврядування;

захист прав місцевого самоврядування судом; самоврядування місцевими справами муніципалітетом [1] [4].

Друга група принципів місцевого самоврядування має ширшу систему. Так, у галузі місцевих фінансів можна виділити: пропорційність доходів і видатків, фінансування державою витрат, які пов'язані із виконанням органами місцевого самоврядування наданих повноважень виконавчої влади, незалежність місцевих бюджетів, фінансова допомога місцевого самоврядування державою тощо.

Місцеве самоврядування може бути вільно визначене як громадська організація, уповноважена приймати рішення і здійснювати обмежений спектр державної політики в межах відносно невеликої території, яка є підрозділом регіонального або національного уряду.

Кожен з них має самостійне значення і тісно взаємодіє з іншими. У сукупності вони складають загальну цілісну систему принципів, які визначають функціонування та організацію місцевого самоврядування в Україні.

Так, перерахований вище принцип народовладдя виражається як система правління, в якій народ має право вибирати лідерів своєї нації, містечка чи міста. Вони також вільні у виборі, які засоби масової інформації споживати, якщо вони роблять це мирно. Також гарантує, що громадяни не зловживають своїми свободами і правами. Більше того, в демократичному суспільстві люди мають право об'єднуватися і вступати в політичні організації, якщо вони роблять це без насильства. Далі кожен громадянин має право мирно протестувати проти дій уряду. Нарешті, ніхто не повинен засуджувати політичних опонентів як злих або непридатних до громадянства.

Принцип гласності дозволяє здійснювати функцію контролю органів самоврядування, дає можливість населенню на місцевому рівні впливати на вироблення рішень місцевого значення, місцеві органи й посадові особи відповідають за зверненнями мешканців у терміни, що визначені законом.

Принцип виборності органів місцевого самоврядування може бути протиставлена як приватності, так і секретності. Цей запис здебільшого

стосуватиметься останнього значення. У повсякденному житті заклики до більшої прозорості або відкритості в політичному та економічному житті можуть здатися суперечливими. Тим не менш, точні причини, чому і наскільки слід підтримувати виборність, не є однозначними.

Принцип підзвітності й відповідальності дуже схожий з попереднім принципом. Органи місцевого самоврядування та їх посадові особи обов'язково мають відповідати перед громадянами за прийняті рішення, свої дії.

Принцип законності вимагає чітких статутних слів для витіснення основних цивільно-правових норм. Цей принцип набуває все більшого значення в місцевому самоврядуванні, його суть полягає в зобов'язанні діяти на підставі та у межах повноважень та спосіб, передбачені законами.

Принцип судового захисту прав місцевого самоврядування мешканці територіальної громади особисто (індивідуально) або колективно можуть повідомляти в суди загальної юрисдикції позови про визнання недійсними дій, що порушують права місцевого самоврядування.

Принципи, що гарантують право на участь у місцевому самоврядуванні, можна ототожнити з принципами дотримання прав людини на рівні демократії. Відповідно до Конституції людина може обирати і бути обраним до органів місцевого самоврядування, направляти індивідуальні та колективні звернення в ці органи, знайомитися з документами і матеріалами, безпосередньо стосуються прав і свобод людини, оскаржувати рішення і дії органів самоврядування в судах, реалізовувати право на недоторканність приватного життя. Освіта, Охорона здоров'я, житло тощо [1].

Отже, виходячи із вище сказаного, бачимо, що принципи місцевого самоврядування є загально соціальними принципами права, а згодом вони відобразилися у законі про місцеве самоврядування як принципи інституту права.

Проаналізувавши місцеве самоврядування можна виділити такі принципи самоврядування: поєднання місцевих і державних інтересі; відповідальності органів та посадових осіб перед територіальними громадами; державної

підтримки та гарантії місцевого самоврядування; захисту прав місцевого самоврядування судом.

Аналіз положень Конституції України і Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», певний перелік законодавчих актів, що дають підстави для висновку, що в Україні використовується континентальною (європейською) системою управління на місцях [1; 4].

1.2. Класифікація і характеристика принципів місцевого самоврядування в Україні

Згідно з положеннями Конституції України органи місцевого самоврядування – це суверенний вид органів публічної влади, які не належать до системи органів державної влади [1, ст. 5, 19, 38 та ін.]. Звідси випливає, що органи місцевого самоврядування та органи державної влади – це дві відносно автономні й самостійні підсистеми, які спільно з іншими органами місцевого самоврядування формують систему влади в Україні.

Ю.А. Левенець, вивчаючи принципи державного управління, сформулював вимоги, яким вони мають відповідати [51, с. 188]. Принципи місцевого самоврядування мають відповідати цим вимогам, а саме: відобразити лише найбільш головні, суттєві, об'єктивні закономірності, взаємовідносини та взаємозв'язки територіального самоврядування; специфічність діяльності територіального органу самоврядування, його яскраві відмінності від інших видів управління; описувати постійні закономірності, відносини і взаємозв'язки в територіальному самоврядуванні; охоплювати переважно такі закономірності, відносини і взаємозв'язки, які властиві територіальному самоврядуванню як цілісному соціальному явищу, тобто мають загальний, а не частковий характер. Без реалізації таких принципів місцеве самоврядування втрачає сенс [43].

Вони зазначені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 4. Це принципи: законності, народовладдя, гласності, поєднання місцевих і

державних інтересів, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, колегіальності, виборності, правової, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед всіма територіальними громадами та їх органів і посадових осіб; судового захисту прав місцевого самоврядування; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування [4].

На основі вивчених принципів формування і діяльності органів місцевого самоврядування пропонуємо таку класифікацію їх (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види принципів, які формують та забезпечують діяльність органу місцевого самоврядування

Отже, принципи місцевого самоврядування – це зумовлені природою місцевого самоврядування визначальні положення та ідеї, покладені в основу діяльності та організації територіальної громади, її органів, що формують громади.

Зазначимо, що здійснення принципів місцевого самоврядування забезпечується суттю конституційного ладу Української держави. На нашу думку, структуру методу місцевого самоврядування, як і будь-якої іншої науки, можна представити у вигляді трьох блоків:

- теоретичного – світоглядні положення, концепції і теоретичні принципи, які становлять зміст пізнання;
- методичного – систематичні прийоми, що відповідають особливостям предмету, що вивчається;
- технічного – прийоми, які застосовуються для фіксації фактів, визначення напряму дослідження, оформлення його результатів.

Методи взаємодії представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування мають сприяти узгодженню місцевих та регіональних інтересів.

Методи впливу органів місцевого самоврядування на населення мають бути особливо продуманими, виваженими, підібраними з урахуванням чинного в державі законодавства.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Аналіз функціонування демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції

Відповідно до Конституції та законів України суб'єкти місцевого самоврядування здійснюють діяльність, яка називається організаційно-правовими формами місцевого самоврядування. Кожному суб'єкту місцевого самоврядування характерні власні, що визначені чинним законодавством України, відповідно до організаційно-правової форми для визначення оптимального механізму для реалізації функцій місцевого самоврядування.

Місцеві вибори, загальні збори громадян, громадські слухання, референдуми та інші форми волевиявлення населення є основними демократичними формами волевиявлення, спрямованими на здійснення ними принципів самоврядування в межах Конституції і законів України.

Однією з важливих форм волевиявлення територіальної громади є пряме голосування громадян у вигляді референдуму, який є формою безпосередньої демократії. Зміст референдуму полягає у важливих рішеннях місцевого значення методом прямого таємного голосування. В межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць це є одна з форм роботи місцевої публічної влади територіальними громадами.

Також важливою формою безпосереднього волевиявлення територіальної громади є загальні збори громадян [4].

Загальні збори громадян проводяться за місцем проживання в певних частинах сіл, міст, населених пунктів адміністративно-територіальних одиниць (будинки, вулиці, квартали, мікрорайони і т.д.) і, отже, це спосіб участі певних груп членів територіального органу в обговоренні та вирішенні питань

місцевого значення, на відміну від місцевого референдуму, який є способом вирішення питань місцевого значення шляхом голосування всіх членів територіального органу села, поселення або міста [4].

Предметом загальних зборів громадян є: по-перше, «створення з дозволу відповідної ради органів самоорганізації населення – будинкових, вуличних, квартальних комітетів, комітетів мікрорайонів та вирішення інших питань щодо керівництва цими органами» [4].

По-друге, «попереднє обговорення проєктів рішень рад та їх виконавчих органів; заслуховування звітів та інформації від жителів села, поселення, глави міста, керівників підприємств, установ та організацій, що входять в комунальну власність територіального органу; обговорення питань, що відносяться до муніципальної власності, пов'язані з участю членів територіального органу в реалізації; порушення питань, пов'язаних з колективними потребами жителів даного будинку, вулиці, мікрорайону, а також села, поселення, міста в цілому і т.д., в компетентні органи місцевого самоврядування». [4].

Громадські слухання та місцеві ініціативи вважаються поширеними формами участі часткових груп членів територіальної громади в обговоренні та вирішенні питань місцевого самоврядування, що знайшли своє відображення в Законі [4, статті 9, 13].

Окремими законами мають визначатися завдання та порядок підготовки і проведення місцевих виборів, загальних зборів громадян, референдумів за місцем їх проживання. А статутами територіальних громад визначаються громадські слухання та місцеві ініціативи.

Демократичним інструментом вияву волі й інтересів як окремих груп її членів, так і територіальної громади загалом є визначення представницької функції сільських, селищних, міських, районних у містах рад. Саме територіальні громади є неподібними за своїми соціальними та іншими ознаками. Ради є важливою формою волевиявлення та інтересів своїх виборців, є цивілізованою формою співробітництва різних соціальних та політичних сил на місцевому рівні.

Найбільш повно установча, контрольна та розпорядча функції здійснюються в процесі створення радами своїх виконавчих органів, призначення посадових осіб місцевого самоврядування, здійснення контролю за органами та посадовими особами, вирішенні найбільш важливих питань у місцевому самоврядуванні.

Повноваження сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за своїм характером є власними (самоврядними), тобто такими, рішення щодо яких мають прийматися цими радами виключно на їх пленарних засіданнях [4, ст. 26]. Ці повноваження умовно можна поділити на такі групи: утворення органів ради, призначення, затвердження чи вибори окремих посадових осіб місцевого самоврядування та здійснення контролю за їх діяльністю; організація роботи самої ради; вирішення питань, віднесених до відання місцевого самоврядування [4].

Велику частину повноважень місцевого самоврядування здійснює сільський, селищний, міський голова. Саме сільський, селищний, міський голова призначає та звільняє з посад керівників, що належать до комунальної власності територіальних громад, також він розпоряджається бюджетними та позабюджетними коштами, представляє територіальну громаду, раду та її виконавчий комітет у відносинах із державними та іншими органами місцевого самоврядування, здійснює інші повноваження місцевого самоврядування [4, ст. 42].

Свої особливості також мають повноваження районних у рад місті та їх виконавчих органів, а також районних та обласних рад.

Функції органів місцевого самоврядування поділяються на категорії відповідно до завдань, які вирішуються в рамках місцевого самоврядування, повноважень, і з урахуванням ролі цієї галузі в організації та здійсненні демократії в цілому. Серед основних завдань місцевого самоврядування слід зазначити:

1. Забезпечення участі громадян у вирішенні місцевих питань. В рамках цієї функції місцевого самоврядування встановлюються правові гарантії

участі громадян у здійсненні відповідної діяльності, як безпосередньо, так і через вибори. На підставі прийнятого і чинного законодавства населення має право брати участь в зборах, референдумах, виборах, інших формах волевиявлення.

2. Функції місцевого самоврядування передбачають управління комунальним майном, а також фінансовими засобами. Згідно із законом, місцеві органи мають власний бюджет і власне майно. Щодо майна і фінансів право здійснюється органами територіального управління і (у випадках, передбачених законом) безпосередньо населенням.

3. Функції місцевого самоврядування передбачають розвиток місцевого органу в цілому. Місцеве регулювання закону включає в себе питання, пов'язані з комплексним розвитком, який, в свою чергу, покликаний підвищити ефективність господарської діяльності, вирішення соціальних, культурних, екологічних проблем.

4. Необхідно відзначити забезпечення задоволення існуючих потреб населення в послугах комунального, соціального, культурного та іншого характеру. Ці завдання здійснюються через формування, зміст і розвиток відповідних місцевих підприємств, організацій, служб, установ.

5. До функцій місцевого самоврядування належить забезпечення охорони порядку, а також захист прав та інтересів самих муніципальних органів влади. Охорона порядку здійснюється шляхом утворення відповідних органів, що володіють спеціальними повноваженнями. Захист інтересів і прав здійснюється через спілки та об'єднання місцевих утворень.

2.2. Дослідження міжнародних стандартів місцевого самоврядування та їх застосування в Україні

Досліджуючи проблеми реалізації Україною міжнародних стандартів місцевого самоврядування неможливо не зачепити проблеми впровадження цих

стандартів та їх юридичної природи. Так як стандарти виступають міжнародні норми, вони встановлюють основні принципи, форми й методи реалізації муніципальної діяльності, які затверджені в рамках міжнародних міждержавних організацій.

Саме міжнародні стандарти у цій сфері регламентують спільно вироблені державами підходи і принципи формування і функціонування інституту місцевого самоврядування на території конкретних держав. Закріплення цих підходів на рівні співтовариства держав, з допомогою норм міжнародного права, свідчить про важливість цього інституту не тільки в національному, а й у міжнародному аспекті. Можемо точно сказати, що міжнародні стандарти встановлюють правила, визнані більшістю держав. В деяких з них зазначається, що міждержавні угоди, які укладаються у сфері управління, прямо зумовлені прагненням досягти більш сильної єдності між державами або затверджується, що вони приймаються щоб бути для всіх націй стандартом, до якого слід прагнути, намагаючись досягти більш демократичного процесу, поліпшуючи, таким чином, добробут свого населення [2].

При вивченні формування міжнародних стандартів виявили, що важливим є процес одностороннього приєднання держав до розроблених міжнародних документів з включенням міжнародних стандартів. У процесі роботи ми дійшли до висновку, що прийняття двома і більше державами міжнародних угод та їх подальше визнання та реалізація є процесом розробки, взяття зобов'язань з дотриманням міжнародних правил поведінки.

Отже, міжнародні стандарти – це такі норми міжнародного права, які визначені в міжнародних договорах, які розробляються в рамках міжнародних міжурядових організацій державами. Тому, міжнародні стандарти уявляються «правовим провісником» майбутньої людської цивілізації і усвідомлює себе єдиним цілим, вони є джерелом створення всесвітньої спільності.

Входження України у світове співтовариство як повноправного члена надало їй певних обов'язків з втілення міжнародно-правових зобов'язань у себе в країні. З реалізацією міжнародно-правових зобов'язань в Україні виникають

складності, що зумовлені як економічною кризою, в якій опинилася наша країна, так і особливостями менталітету нашого народу, який за час повномасштабного вторгнення Російської Федерації перероджується з тоталітарного мислення до європейського, цивілізованого, але ще маємо досить низький рівень правової культури.

Європейська хартія місцевого самоврядування висвітлює шляхи розвитку місцевого самоврядування в Європі. Його основа принцип субсидіарності, відповідно до якого на нижчих рівнях управління потрібно вирішувати ті основні питання місцевого значення, які не має сенсу передавати наверх.

Аналіз принципів, передбачених Хартією місцевого самоврядування, вказує про те, що сучасна Європа бачить у місцевому самоврядуванні надзвичайно важливий елемент демократії. По-перше, це зведення ролі держави до необхідного мінімуму, обмеження бюрократичного тиску з боку чиновництва, який сприяє усвідомленню людей цінностям народовладдя. Досвід самоуправління та вироблені ним уміння, виховують у населення почуття громадянської відповідальності за прийняття рішень щодо місцевого розвитку.

Визначаючи виключну роль принципів у формуванні будь-якої європейської системи місцевого самоврядування, необхідно звернутися до їх осмислення у сучасній науці муніципального управління. Характеристики принципів місцевого самоврядування дозволяють досягнути протиріччя в управлінській діяльності. Вписуючи закономірності та тенденції розвитку місцевої влади, принципи відображені у процесах становлення громадянського суспільства, парламентаризму, захисту прав людини.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що чинне законодавство про місцеве самоврядування, на жаль, ще не повністю відповідає принципам Європейської Хартії місцевого самоврядування у питаннях організаційної, правової та фінансово-економічної самостійності територіальних громад. Невиконання ж положень Хартії перешкоджає інтеграції до європейського співтовариства.

Подальша реалізація політики децентралізації в Україні повинна

розглядатися в контексті європейського вибору України. Можемо взяти за приклад процеси децентралізації та регіоналізації у Франції, Німеччині та Польщі. Досвід цих країн показує, що територіальна реформа та децентралізація мають реалізуватися в умовах демократії та відповідати принципам Європейської хартії місцевого самоврядування та проекту Хартії про регіональне самоврядування.

Для подолання перешкод впровадження принципів Хартії у процес розвитку місцевого самоврядування необхідно здійснити наступні кроки:

- здійснювати реалізацію місцевого самоврядування в Україні у контексті європейського вибору, сприяти активізації зусиль на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції;

- для подолання проблем втілення конституційних принципів місцевого самоврядування в Україні має бути матеріально-фінансова автономія територіальних громад, яка може бути здійснена при реалізації конституційного принципу самостійності місцевих бюджетів;

- забезпечити законодавче гарантування основоположних принципів функціонування місцевого самоврядування – правової, фінансової, матеріальної та організаційної самостійності;

- проводити постійний моніторинг, контроль та аналіз заходів, здійснюваних державою у сфері місцевого самоврядування.

Розв'язуючи проблеми понятійно-категорійного забезпечення та вибору базової парадигми і теорії місцевого самоврядування, насамперед варто звернутися до документів, які визначають засади місцевого самоврядування в Україні та з'ясувати, наскільки їх положення узгоджені між собою та яким підходам вони відповідають (табл. 2.1).

Як видно з табл. 2.1, Європейська хартія місцевого самоврядування та Закон України «Про місцеве самоврядування України» відповідають переважно державницькій теорії, а Конституція України, про що свідчить детальний аналіз її положень, регулює питання місцевого самоврядування, виходячи з концептуальних положень як з державницької, так і громадівської теорії та

теорії дуалізму [4]. Відповідно до громадівської теорії виписані, наприклад, такі положення Конституції України: органи місцевого самоврядування не включені до системи органів державної влади (ст. 5, 19, 38, 47, 55, 56, 71); місцеве самоврядування в Україні визнається, а не надається державою (ст. 7); місцеве самоврядування гарантується державою (ст. 7); основним носієм функцій і повноважень місцевого самоврядування є територіальні громади (ч. 1 ст. 140); робота в органах місцевого самоврядування - це самостійний вид публічної служби (ст. 38); місцеве самоврядування визначається як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення [1, ст. 140].

Таблиця 2.1

Підходи до визначення засад місцевого самоврядування в Україні

Параметри для	Європейська хартія	Конституція України	Закон України «Про
Встановлення меж повноважень	Ч. 2 ст. 4: місцева влада за законом має: право вільно вирішувати будь-яке питання, не вилучене зі сфери її компетенції і вирішення якого не доручене ніякому іншому органу	Ст. 19 ... діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України	
Принцип субсидіарності	Визначений ч. 3 ст. 4	-	-
Питання територіального устрою	Ст. 5 закріплює принципи цілісності території	П. 13 ст. 92 територіальний устрій України визначається виключно законами	
Адміністративний нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування	Ст. 8: ... може здійснюватися тільки згідно з процедурами та у випадках, передбачених конституцією або законом		Не визначає об'єктів, форм та підстав адміністративного контролю. Ст. 20 містить лише загальні положення

Отже, можемо сказати, що національне законодавство України відповідає світовим стандартам, але потрібно належним чином удосконалити конкретні

норми законодавства у цій сфері, особливо фінансування органів місцевого самоврядування, де потрібно обмежити компетенцію місцевих держадміністрацій до функцій і співробітництва у відносинах органів самоврядування з виконавчою владою та Президентом, впровадити механізм міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування у практиці суб'єктів місцевого самоврядування в Україні.

РОЗДІЛ 3.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Розвиток конституційних принципів місцевого самоврядування в Україні

Розвиток місцевого самоврядування як ефективною та максимально наближеною до людей місцевої влади є одним із пріоритетів здійснення адміністративної реформи та визнання України як демократичної держави. Забезпечити суттєве підвищення якості життя громадян України, покращення соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад та регіонів дає можливість саме реформування місцевого самоврядування та здійснення процесів децентралізації, деконцентрації.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні була затверджена з метою сприяння забезпеченню координації дій між органами місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, щодо підготовки змін до законодавства України, визначення методів, механізмів і способів постанови проблемних питань вдосконалення системи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх територіальної основи прийнято було також наказ «Про утворення Робочої групи з питань реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади» 17 березня 2014 р. № 75 та затверджено Положення про Робочу групу з питань реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Система місцевого самоврядування не задовольняє потреби суспільства на сьогодні. Функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримання сприятливого життєвого кола, необхідного для всебічного розвитку особистості, її самореалізації, захисту її прав.

Здійснення постійної фінансової підтримки районними бюджетами невеликих територіальних органів, що використовують систему компенсаційних субсидій, є тягарем для державного бюджету і перешкоджає розвитку малих міст і великих агломерацій.

Збереження нерівності адміністративно-територіальної структури як основи існування ірраціональної територіальної організації влади призводить до конфлікту компетенцій як між органами місцевого самоврядування, так і між органами місцевого самоврядування та органами місцевої виконавчої влади.

Концепція визначає напрямки, механізми та умови формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади з метою створення і підтримки повноцінного середовища проживання громадян, надання якісних і доступних державних послуг, створення інститутів демократії прямий, спрямований на задоволення інтересів громадян у всіх сферах життя і суспільного життя. [3].

Мета Концепції повинна реалізуватися шляхом: визначення основи для роботи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, які зможуть забезпечити доступність і належну якість послуг; поділ повноважень у системі органів місцевого самоврядування та виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності; створення потрібних матеріально-фінансових та організаційних умов для досягнення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень; впровадження механізму державного контролю за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання послуг відповідно Конституції та законам України; залучити населення до прийняття управлінських рішень, сприяти розвитку форм прямого народовладдя; поділ повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади; удосконалення механізму узгодження діяльності місцевих органів виконавчої влади [3].

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади повинно здійснюватися на основі Конституції та законів України,

положень Європейської хартії місцевого самоврядування з дотриманням всіх принципів.

Отже, на основі чинної Конституції України здійснюється реформування місцевого самоврядування на рівні територіальних громад, надалі вже реформа здійснюється на рівні районів та областей з перерозподілом завдань між місцевими державними адміністраціями та радами на користь останніх.

Що стосується практики місцевого самоврядування в Україні, дотримання принципу субсидіарності могло б бути досягнуто, якби українські міста були розділені на три групи

- міста з населенням понад 500 тисяч, які мають потенціал та достатні ресурси для повного задоволення потреб населення в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, соціальна безпека тощо;

- міста регіонального значення, в тому числі більшість обласних центрів. Це типові муніципалітети, які застосовуються лише на регіональному рівні для надання дуже складних та специфічних послуг;

- міста і населені пункти, в яких нестача фінансових і людських ресурсів унеможливує надання багатьох якісних послуг. Ці місця повинні делегувати значну частину своїх повноважень районному рівню [25].

В Україні є проблема, що більшість землі не належить до відома місцевого самоврядування, фактично ця земля не має господаря, але нею можуть розпоряджа районні адміністрації. Тому основою територіальної реформи є те, що вся земля має бути віддана у юрисдикцію територіальної громади. Коли отримають землю, громади зможуть ефективно користуватися нею та втілювати матеріальну основу своєї діяльності відповідно принципу субсидіарності. Це дасть змогу підвищити доходи місцевого самоврядування від використання земель.

Щоб підвищити рентабельність розвитку місцевого самоврядування та реформи адміністративно-територіального устрою, необхідно використовувати процес розмежування державних і муніципальних земель. Одним з напрямків є передача всієї землі населених пунктів в муніципальну власність, що одночасно

зобов'язує муніципальні ради за запитом державних установ і підприємств надавати їм у власність і переважно здавати в оренду необхідні земельні ділянки.

Можна використати для українських реалій досвід Франції, де лише завершується процес децентралізації і триває вже понад 25 років. Реформа в цій країні унеможливила опіку однієї громади над іншою. Опіка, яка здійснювалася префектом зникла. Потім вже генеральна рада сама обирала виконавчу владу і голову регіональної влади. Були створені регіональні ради, куди обиралися представники громад регіону. Держава передала повноваження на три рівні: громади, департаменту, регіону. З'явилися дотації або фінансові допомоги, які надавалися державою місцевим громадам, але, у зв'язку з першою хвилею децентралізації, виникли проблеми:

- недостатньо передано коштів на здійснення місцевої автономії;
- не відбулися конституційні зміни і це гальмувало процес децентралізації;
- був майже відсутній контроль після того як рішення прийняли відповідні регіональні ради (в Україні ми спостерігаємо теж явне запізнення запровадження адміністративних судів)

Деконцентрація – це передача повноважень з управління та використання коштів на регіональний рівень від центру.

У Франції нині 36677 комун (при 5-ти рівневій системі АТУ), бажання їх збільшити не зазнали успіху і серед причин психологічні, економічні, історичні чинники тощо. Для того, щоб покращити управління за різними формами кооперації французька влада запропонувала співпрацю між комунами (міжкомунальна співпраця). Було визначено три типи об'єднань – об'єднання комун окремих міст, об'єднання комун в одному місті, об'єднання сільських комун.

В законодавчій базі децентралізації Франції: «Закон про децентралізацію» складається всього з чотирьох сторінок, а всі закони біля 100 сторінок і були короткими і ефективними. Використовуючи французький досвід

територіального реформування, можливо варто і в Україні розпочати з фінансового стимулювання тих територій, які вирішили об'єднатися в одну громаду.

Досвід Німеччини варто використати в Україні для досягнення принципу повсюдності місцевого самоврядування, який ґрунтується на 3-х основних принципах.

Субсидіарність і демократична централізація є першим принципом повсюдності. Його сутність полягає в тому, що всі політичні завдання регіонального значення виконуються органами самоврядування.

Фінансова автономія – це другий принцип повсюдності. Держава має забезпечити крайси достатніми фінансовими засобами, щоб вони мали змогу виконати поставлені перед ними задачі. І це можна досягнути через надання крайсам права збирання своїх власних податків.

І останній третій принцип повсюдності – це децентралізація центрального управління. Адміністраціями крайсу має забезпечуватися виконання земельних та федеральних законів, саме вони є адміністративно-територіальними одиницями найнижчого рівня, забезпечуючи на найнижчому рівні виконання і управління державними справами.

3.2. Реалізація територіальними громадами демократичних принципів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції

Важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною наближення влади до її джерела – народу виступає місцеве самоврядування. В Україні засновано засади місцевого самоврядування відповідно Конституції, затверджено Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято базові нормативно-правові акти, які врегульовують діяльність органів місцевого самоврядування.

В умовах економічних, політичних та суспільних криз більшість органів

місцевого самоврядування виявилися нездатними здійснювати власні та делеговані повноваження на належному рівні, тому потреба в реформуванні стала вкрай важливою.

Разом з тим неповністю використовуються можливості, надані Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», у сфері захисту місцевого самоврядування шляхом реалізації заходів відповідальності за не розв'язання питань місцевого значення, розглянутих на місцевих зборах, сходах громадян, референдумах, рішень органів і посадових осіб місцевого самоврядування, прийнятих у межах їх повноважень.

В Україні відчувається мала підготовка професійних кадрів для публічного сектору на місцях, що призводить до затримки формування та реалізації державної політики.

Усе це створює низку проблем щодо забезпечення сталого розвитку як окремих громад, так і країни в цілому.

Кризові явища в економіці, політиці та суспільних відносинах, слабка проінформованість місцевого населення про заходи держави щодо реформи місцевого самоврядування, низький рівень політичної культури громадян та їх страх перед змінами, а також прагнення частини чиновників та політичних акторів недопустити змін, активізували занчнення реформи місцевого самоврядування, без якого неможливе подолання кризових явищ у соціально-економічному і політичному житті України.

Місьцеве самоврядування є однією з трьох сфер управління разом з провінційною і національною сферами. Місьцеве самоврядування складається з муніципалітетів, які надають багато послуг, якими люди користуються у своєму повсякденному житті.

У Конституції України має бути реалізована децентралізована модель влади, яка передбачатиме формування повноцінної системи місцевого самоврядування на всіх рівнях територіального устрою країни, широке закріплення повноважень, ресурсів та відповідальності за органами місцевого самоврядування. Це дасть можливість досягти більшої самостійності для

прийняття важливих управлінських рішень щодо сталого збалансованого розвитку регіонів та вирішення інших питань місцевого значення.

Здійснення реформи місцевого самоврядування неможливе без оновлення нормативно-правової бази. Сучасна система законодавства про місцеве самоврядування потребує вдосконалення на засадах зміцнення організаційної, правової, фінансової, матеріальної, адміністративної самостійності місцевого самоврядування, розбудови європейської моделі адміністративно-територіального устрою та принципах децентралізації, деконцентрації, повсюдності, субсидіарності, єдності системи публічної адміністрації тощо.

До нагальних проблемних питань, що потребують вирішення, слід віднести такі:

- визначення доказової основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, які зможуть забезпечити доступність та якість публічних послуг, що такими надаються;
- на засадах децентралізації влади створення розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування за принципом субсидіарності;
- створення належних умов щодо забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;
- за відповідністю Конституції та законам України впровадження механізму державного контролю рішень органів місцевого самоврядування і якістю надання населенню публічних послуг та ін.

Проведення реформ місцевого самоврядування потребуватиме належного кадрового забезпечення. Потрібно вирішення нової проблеми ефективності кадрової політики на місцях, підвищення кваліфікації посадових осіб, депутатів місцевих рад, службовців органів місцевого самоврядування тощо.

Процес реформування владного механізму в Україні, побудова механізмів реалізації законодавчої та виконавчої влади та визначення шляхів їх взаємодії тривалий час був насичений суперечностями, відступами від доктрини поділу державної влади. До важливих напрямів трансформації системи органів влади

слід віднести зміну інституціонального механізму влади через зміни співвідношення держави та інших складових політичної системи, разом зі змінами механізмів представництва соціальних інтересів на шляху демократизації влади. Утім у процесі аналізу державного управління як системи діяльності В. Д. Бакуменко визначає три основні напрями державного управління: державне будівництво, формування державної політики, реалізацію державної політики, що впроваджуються шляхом управлінських впливів, з попередньою розробкою державно-управлінських рішень [2]. У цьому контексті актуальною є проблема кадрового забезпечення органів влади. Адже як би правильно і доцільно не були побудовані органи влади і як би раціонально не були розподілені обов'язки і права за посадами, діяльність цих органів завжди буде залежати насамперед від особистих якостей управлінців.

Політичний характер посади не повинен зводитися до факту обов'язкової належності особи, що обіймає певну посаду, до певної політичної партії.

Упровадження політичних посад має спиратися на ряд принципів: пріоритету компетентності перед партійністю, інтересів держави перед інтересами партійної дисципліни, законодавчого визначення інституту політичних посад. Терміном «політичний діяч» має чітко визначатися правовий статус окремих державних посад [9, с. 13]. Інституалізація політичних посад актуалізувала питання правового визначення понять «політична посада» та «політичний діяч» – як особи, легітимно обраної чи призначеної на свою посаду, яка прагне реалізувати власну політичну програму. Тому доцільно розглянути п'ятирівневу класифікацію посад в органах влади: політико-державний; координаційно-забезпечуючий; адміністративно-державний; адміністративно-територіальний; адміністративно-представницький рівні. Мінімізувати загрозу посиленого політичного впливу на державну службу мають: чітке законодавче визначення повноважень та підпорядкування всіх посад у державному управлінні, виважена та відкрита державна кадрова політика. Дуже важливо використати кадрові можливості близьких за стратегічними цілями політичних партій, громадських рухів для формування

професійного складу державних службовців та політиків.

Процес реформування місцевого самоврядування доцільно проводити, на нашу думку на основі таких принципів:

1. Принцип поєднання місцевих і державних інтересів. В Україні єдиним джерелом влади є український народ, який завжди прагне зміцнити свою державу та рівень життя її громадян.
2. Принцип організаційної та матеріально-фінансової самостійності.
3. Принцип виборності. В Україні органи місцевого самоврядування формуються шляхом виборів.
4. Принцип підзвітності та відповідальності органів та посадових осіб перед територіальними громадами.
5. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування
6. Принцип судового захисту прав місцевого самоврядування

Таблиця 3.1

Порівняння принципів діяльності в системі органів публічної влади

Принципи діяльності місцевих державних адміністрацій (ст. 3) Закону України «Про місцеві державні адміністрації»	Основні принципи місцевого самоврядування (ст. 4) Закону України «Про місцеве самоврядування»
Гласності	Гласності
Поєднання державних і місцевих інтересів	Поєднання державних і місцевих інтересів
Принципи діяльності місцевих державних адміністрацій	Основні принципи місцевого самоврядування
Відповідальності перед людиною і перед державою	Підзвітності та відповідальності територіальними громадами їх органів та посадових осіб
Верховенства права	-
Законності	Законності
Пріоритетності прав людини	Народовладдя
-	Колегіальності
-	Виборності
-	Правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами
-	Державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування
-	Судового захисту прав місцевого самоврядування

Джерело: [4; 5; 6].

Цілком логічною є теза, що для більш ефективного управління регіонами в країні має зростати роль регіонального і місцевого самоврядування, громадських організацій, які є більш наближеними до інтересів громад і регіонів. Аналіз принципів роботи органів публічної влади зроблений при порівнянні між собою Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації» (таблиця 3.1).

Таким чином, спираючись на положення Конституції і законів України, можна зробити висновок, що співіснування в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці територіальних громад, інших суб'єктів місцевого самоврядування та колективне природне право на здійснення місцевого самоврядування; по-друге, тим, що місцеві державні адміністрації створюються на рівні району і області, тоді як сукупність жителів певних адміністративно-територіальних одиниць не є територіальною громадою, такі спільноти існують лише на рівні села, селища і міста, тобто вони функціонують на різних рівнях адміністративно-територіального устрою держави.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні положення та сформовано практичні рекомендації щодо реалізації основних демократичних принципів місцевого самоврядування в Україні в умовах євроінтеграції.

Опрацювання теоретико-методологічних та практичних аспектів магістерського дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Розкрито поняття, ознаки та природу принципів місцевого самоврядування, їх становлення та розвиток.

Встановлено, що принципи місцевого самоврядування є основними принципами, які складають основу організації та функціонування місцевого самоврядування і які визначають його характеристики, ознаки та характеристики:

- визначають будову та функціонування муніципальної влади, їх вивчення сприяє висвітленню конституційно-правової сутності місцевого самоврядування;

- сприяють забезпеченню збереження правонаступності та розвитку інститутів місцевого самоврядування, відображаючи його суть та основні риси;

- виступають як критерій оцінки діючої системи місцевого самоврядування: визначають, наскільки вона відповідає засадам та цілям, виражених в принципах місцевого самоврядування;

- зафіксовані в Європейській хартії місцевого самоврядування.

2. Розглянуто класифікацію та характеристику демократичних принципів місцевого самоврядування в Україні, відповідно Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування, а їх детальний опис представлено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України ред. від 01.01.2020
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року ред. від 16.11.2009, підстава – 994_946
3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні затв. Розпорядженням Кабінету міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р
4. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України ред. від 19.11.2022, підстава – 2010-IX, 269-IX
5. Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування. Закон України ред. від 15.07.1997
6. Про службу в органах місцевого самоврядування. Закон України ред. від 01.08.2021, підстава – 1638-IX
7. Про проблеми об'єднання територіальних громад – на засіданні правління Київського РВ АМУ
8. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2015 р. № 214
9. Солодкий С., Левонюк Т., Баласанян В та ін. Взаємозв'язок між децентралізацією та європейською інтеграцією. [Б.м.], 2020, 30 с.
10. Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук.доп./за наук. ред. д-ра екон. Наук Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2020. 153 с.
11. Вольський О. Ключові особливості та характеристики виборчих компаній до міських об'єднаних територіальних громад Львівської області. Політичні партії і вибори: українські і світові практики: зб. ст. і тез за результатами четвертої міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» від 9 листопада 2019 року / за ред. А. Романюка і В. Литвина. Львів. 2020. Вип. 4. С. 97-100.

12. Крутий О., Білоус К. Реформа децентралізації та місцеві вибори на сучасному етапі в Україні: ризики та перспективи. Публічне управління XXI століття: портал можливостей: зб. тез XX Міжнародного наукового конгресу. Харків, 2020. С. 122-125.

13. Романова В., Умланд А. Реформа децентралізації в Україні 2014-2019 рр. перші досягнення та майбутні виклики. Ідеологія і політика. 2019. № 3(14). С. 148-169

14. Ткачук А. Про проблему з торпедування децентралізаційної реформи. URL: <https://www.csi.org.ua/articles/pro-problemu-z-torpeduvannya-detsentralizatsijnoyireformy-introduktsiya/>

15. Бакальчук В.О. Основні тенденції громадської активності національних меншин в Україні в контексті реформи децентралізації. Аналітична записка. Серія «Громадське суспільство». 2019. №1 URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-08/ANALIT%20BAKALCHUK%](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-08/ANALIT%20BAKALCHUK%201.pdf)

16. Бевз Т.А. Специфіка здійснення реформ місцевого самоврядування та територіальної організації влади в регіонах України: здобутки та прорахунки. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні. Збірник наукових праць / за ред. О.О. Рафальського, О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. С. 187-231.

17. Голуб А. Остаточний відлік. Скільки ОТГ існуватиме в Україні та чому зникає з мап частина вже утворених. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/244038>

18. Голуб А. Подолати владу у владі. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/225224>

19. Гончарова Є. Самоврядування біля лінії фронту. URL: <https://tyzhden.ua/publication/191025>

20. Горбатюк М. Вплив регіональної і місцевих політичних еліт на проведення реформи децентралізації у Вінницькій області. Наукові записки

Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. № 1(97). С. 97-122.

21. Громадська думка населення щодо реформи децентралізації. URL: [https:// dif.org.ua/article/detsentralizatsiya-dosyagnennya-i-problemi-otsinki-gromadyan](https://dif.org.ua/article/detsentralizatsiya-dosyagnennya-i-problemi-otsinki-gromadyan)

22. Етнічний фактор не стоїть на заваді об'єднанню громад. Результати дослідження. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11970>

23. Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналіт.доп. / за наук.ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2019. 192 с.

24. Жук В. Напрями розвитку та зміцнення управлінського потенціалу органів місцевої влади. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juli08/01.htm>

25. Козуб В. П'ять проблем децентралізації, або Як стати господарем у своєму місті. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2017/11/16/7162180/>

26. Курочкіна Ю. Вплив законодавства на ОТГ: чи справді дотримання формальних норм створює спроможні громади? URL: <https://voxukraine.org/uk/vplivzakonodavstva-na-otg-chi-spravdi-dotrimannya-formalnih-norm-stvoryuye-spromozhni-gromadi/>

27. Весперіс С.З., Решетняк Я.В. Децентралізація: проблеми новосформованих об'єднаних територіальних громад. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вид. 19, част. 1. С. 46-50.

28. Глизнер С. Виборний процес в об'єднаних територіальних громадах Івано-Франківщини та Закарпаття. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2018. Вип. 12. С. 101-107.

29. Децентралізація: як змінюється думка людей? DESPRO оприлюднив результати серії фокус-групових досліджень, їх порівняння у піврічній динаміці (2014–2015). URL: https://despro.org.ua/news/detail.php?ID=1540&sphrase_id=1078

30. Євтухова Г.Ю. Особливості можливих проявів саботажу в здійсненні реформи децентралізації та місцевого самоврядування в Україні. Сучасне суспільство. 2018. Вип. 1(15). С. 59-74.

31. Корнєва О. В. Основні проблеми проведення реформи децентралізації в Україні у 2014–2018 роках. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 68–69. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/710843.pdf>

32. Колесников О.В. Перші вибори старост в об'єднаних територіальних громадах України: проміжні підсумки. Вісник ЦВК. 2017. Вип. 2(34). С. 62-69.

33. Колесников О., Калашнікова О., Баласанян В. та ін. Об'єднання громад в етноконтактних регіонах: особливості та перспективи. 48 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/505/1.pdf>

34. Котенко Н. В., Решетняк Я. В. Фіскальна децентралізація: досвід вразливості сільських територіальних громад в Україні. IV Міжнародна науково-практична конференція «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи». Одеса. Травень. 2017. С. 243–245.

35. Куценко Т. Ф., Дударенко Є. Ю. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. Економіка та держава. 2017. №3. С. 64–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_3_15

36. Могілевський В. С. Роль децентралізації публічної влади в становленні та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Вісник ЦВК. 2017. Вип. 1 (35). С. 60–65.

37. Пальчук В. Підсумки перших місцевих виборів в об'єднаних територіальних громадах 11 і 18 грудня 2016 року. Україна: події, факти, коментарі. 2017. №2. С. 30–45. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr2.pdf>

38. Реформа місцевого самоврядування на Півдні України: проблеми і перспективи. URL: https://issuu.com/irf_ua/docs/dp-2016-46

39. Місцеве самоврядування в Україні: євроінтеграційний шлях: колективна монографія / за заг.ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 808 с.
40. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: колективна монографія / за заг.ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
41. Грובהва В. Система місцевого самоврядування в Польщі: перспективи використання досвіду в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 31. Том 1. С. 78–82. 12. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. Регіональна економіка. 2016. № 1. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_3
42. Крупник А. С., Калашнікова О. Є., Дзюпин М. О. та ін. Аналітичний звіт за підсумками міжрегіонального дослідження участі громадськості у процесах об'єднання та розвитку територіальних громад. Одеса, 2016. 104 с. URL: <https://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2016/11/Analitichniy-zvit-povniy.pdf>
43. Власюк О. С. Шляхом децентралізації: виклики, ризики та пріоритети реформування регіонального розвитку в Україні. Регіональна економіка. 2015. №1. С. 5–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2015_1_3
44. Гладій В. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. Грані. 2015. № 1(12). С. 57-63.
45. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика. Віче. 2015. № 12. С. 22–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_8
46. Набатова Ю., Ус Т. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. Ефективна економіка. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4100>
47. Чиркін А. С. Організація місцевого самоврядування Чехії в світлі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування. Право та інновації.

2015. № 3 (11). С. 154–161. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/Chyrkin11.pdf>

48. Шляхтун П., Колюх В. Децентралізація по-українськи в контексті європейського досвіду місцевого самоврядування. Віче. 2015. № 18. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4918>

49. Галузевий моніторинг № 18. Результати загальнонаціонального опитування міського населення України та службовців органів місцевого самоврядування міст щодо проблем місцевого самоврядування та ставлення до децентралізації влади / за ред. М. В. Пітцика. Київ, 2014. 41 с. URL: http://auc.org.ua/sites/default/files/mon18_1obkdalynka_tak.pdf

50. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. Київ : НАДУ, 2014. 128 с.

51. ЮА Левенець — Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.

52. Лендбел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: монографія. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.